

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу **Пась Ярини Іванівни**
на тему **“Управління розвитком банківського бізнесу в Україні”**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю **08.00.08. – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

Сьогодні існує велика кількість наукових робіт з питань розвитку банківського бізнесу за авторством представників вітчизняних та зарубіжних наукових шкіл. Проте в умовах, які склалися в Україні, виникає потреба нового, більш широкого погляду на підходи до змісту і сутності управління розвитком банківського бізнесу в процесі євроінтеграції та глобалізаційних змін. Тому комплексне вирішення наукової проблеми вдосконалення теоретико-методичних засад й розроблення практичних рекомендацій щодо управління розвитком банківського бізнесу є актуальним в рамках сучасної економічної науки, її вирішення має вагомое значення не лише для розвитку банківського бізнесу, але і для науки та практики реалізації ефективного функціонування банку на фінансовому ринку. Отже, тема дисертаційної роботи Пась Я. І. є актуальною і своєчасною.

Обрана здобувачкою тема дослідження безпосередньо пов'язана з планами наукових досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, а одержані результати відображено у виконаних науково-дослідницьких роботах за держбюджетними темами: “Управління відтворенням банківського і страхового бізнесу” (державний реєстраційний номер 0116U001643), в межах цієї теми дисертантка дослідила теоретичні аспекти управління розвитком банківського бізнесу; “Фінансовий бізнес

України в умовах поглиблення євроінтеграції” (номер державної реєстрації 012U101793), де здобувачка визначила напрями застосування інновацій в управлінні розвитком банківського бізнесу.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень,
висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлений раціональною й внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Аналіз дослідження основних наукових висновків, проведених розрахунків дозволяє стверджувати, що ключові результати достатньою мірою обґрунтовані. Їхня наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки отримані внаслідок ґрунтовної аналітичної роботи. В основу дисертаційної роботи покладено класичні прийоми економічного аналізу, вивчення значної кількості праць провідних вітчизняних та іноземних науковців, а також достатній обсяг апробації результатів проведеного дослідження.

Дисертанткою окреслено й лаконічно сформовано мету і завдання наукової праці, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до їх виконання, розроблено і апробовано наведені пропозиції, які є науковим способом вирішення завдань поставлених у роботі. Об’єкт й предмет дослідження визначено відповідно до встановлених вимог. Зміст сформульованих завдань є логічно узгодженим, а їхня кількість є достатньою для розкриття теми й і досягнення поставленої мети.

Варто наголосити, що завдання дослідження, положення наукової новизни, результати та висновки є логічно взаємопов’язаними і отримані здобувачкою особисто. Достовірність отриманих результатів підтверджена опублікованими у фахових наукових періодичних вітчизняних та зарубіжних виданнях й оприлюдненням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Робота має логічну структуру, включає три блоки, а її зміст відповідає назві теми й поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження. Аналізуючи дисертаційну роботу Пась Я. І., необхідно відмітити, що здобувачка не лише констатує факт проблемних аспектів у функціонуванні банків, а й визначає напрями управління розвитком банківського бізнесу, пропонуючи стратегію управління його розвитком в умовах сучасних викликів та загроз (п. 3.3, с. 222-228).

Теоретичні напрацювання здобувачки, які містяться у розділі 1 є показовим щодо розуміння досліджуваної проблеми та методологічного вектору розв'язання поставлених завдань, окрім того, вона визначає їх як основу для формування власної дослідницької парадигми. Зокрема, на увагу заслуговує створений термінологічний апарат, а саме тлумачення поняття «управління розвитком банківського бізнесу». Вагомим є висновок, що управління розвитком банківського бізнесу має відбуватися у напрямі сприяння реалізації внутрішнього потенціалу банку для концентрації доходів банку зі збереженням та стимулюванням відтворювальних процесів у сфері ведення бізнесу (п. 1.1-1.2).

Особливої уваги заслуговує запропонований і використаний для розрахунків методичний підхід до оцінки ефективності управління розвитком банківського бізнесу. Перевагою запропонованого підходу є виокремлення основних показників прибутковості (ROA, ROE, CIR, чиста процентна маржа, операційні доходи, чистий прибуток). Варто наголосити, що аналіз здійснювався в розрізі груп банків залежно від їхнього власника (банки з державною часткою; банки, які належать до іноземних банківських груп; банки з приватним капіталом). Проведення оцінки ефективності управління розвитком банківського бізнесу дало можливість визначити діяльність банків за рівнем ефективності, визначити тенденції й ризики їх функціонування, що стало основним орієнтиром для подальших досліджень, а саме формулювання напрямів застосування інновацій в управлінні

розвитком банківського бізнесу та стратегії управління розвитком банківського бізнесу (п. 2.2, с. 121-132; п. 3.1. с. 189, п. 3.3. с. 222).

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації Ярини Пась представлені результати вирішення важливого завдання та розробки науково-практичних рекомендацій щодо управління розвитком банківського бізнесу в Україні, що має важливе наукове та практичне значення. Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

– науково-теоретичні підходи до визначення сутності поняття “управління розвитком банківського бізнесу” в частині обґрунтування доцільності його тлумачення як: цілеспрямований вплив суб’єктів управління щодо діяльності банку для ефективно організації його функціонування, що сприятимуть реалізації стратегії розвитку та досягненню очікуваних соціально-економічних індикаторів. Такий підхід акцентує увагу на діях суб’єктів управління банку, тобто вплив керуючої системи (суб’єктів управління) на керовану (об’єкти управління) з метою забезпечення процесу переходу від поточного стану банку до покращеного;

– механізм управління розвитком банківського бізнесу, який полягає у взаємоузгодженій сукупності методів, інструментів і важелів, що використовують суб’єкти управління для впливу на розвиток банківського бізнесу за напрямками, які спрямовані на посилення іміджу, впливу на споживача в залежності від інтенсивності процесу. Основою запропонованої моделі, на відміну від поширених, є вплив суб’єктів управління на об’єкти управління через механізм управління розвитком банківського бізнесу;

– симультативну модель розвитку банківського бізнесу, яка дає змогу дослідити структуру взаємозв’язків між показниками діяльності банківського сектору та чинниками зовнішнього середовища, проаналізувати визначальні умови, які впливають на розвиток банківського

бізнесу, здійснити прогноз динаміки цих показників за різними сценаріями економічної кон'юнктури загалом і розвитку банківського бізнесу зокрема;

– методологічні підходи до вибору стратегії управління розвитком банківського бізнесу, яка включає складові: (кодекси етики, політику конфіденційності, напрями управління розвитком банківського бізнесу, розвиток банку за групами клієнтів, управління ризиками, інноваційний і маркетинговий розвиток банківського бізнесу, організаційну структуру й систему управління, систему контролю та управління персоналом). Запропонована стратегія управління розвитком банківського бізнесу дасть можливість визначити стратегічні орієнтири і комплексно організувати процес управління розвитком банківського бізнесу.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 32 наукові праці загальним обсягом 11,78 д. а. (належить особисто авторці - 9,92 д. а.). В наукових фахових виданнях України опубліковано 13 статей, з них 1 – у наукових періодичних виданнях інших держав; 1 – підрозділ колективної монографії; 18 – публікацій апробаційного характеру.

Теоретична та практична значимість отриманих результатів для науки і практики

Основні положення дисертації, які мають практичну значущість, пройшли апробацію і прийняті до впровадження в діяльності: АТ “Український будівельно-інвестиційний банк”, зокрема застосовано принципи управління розвитком банківського бізнесу при удосконаленні відповідних внутрішньобанківських нормативних актів (довідка № 5/6-12 від 18.03.2019 р.); АТ “Банк Альянс” впроваджено модель стратегії управління розвитком банківського бізнесу (довідка № 03-12/19 від 25.04.2019 р.); АТ “Мегабанк” використано пропозиції щодо розширення

функцій загальних зборів учасників, наглядової ради та правління банку (довідка № 80.01/539 від 19. 05. 2021 р.).

Науково-методичні результати поданої дисертаційної роботи використовуються при підготовці навчально-методичних матеріалів і викладанні дисциплін, зокрема: “Фінансовий менеджмент”, “Банківський менеджмент”, “Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням”, “Аналіз банківської діяльності”, “Банківська система” на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 3145 – Н від 23 вересня 2021 року).

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій, а його зміст повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки і рекомендації, наведені в роботі, авторефераті й наукових працях Пась Я. І., частково відрізняючись деталізацією викладу.

Дотримання правил академічної доброчесності

У дисертаційній роботі Ярини Пась не виявлено порушень академічної доброчесності. Використання ідей, результатів, текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертацію Пась Я. І., необхідно зазначити деякі зауваження та побажання, виділити окремі висновки здобувачки, що, на нашу думку, є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування:

По-перше, у дисертаційній роботі, зокрема, в п. 1.2. с. 69-72, здобувачкою обґрунтовано принципи управління розвитком банківського бізнесу, які поділено на групи, а саме економічні (прибутковості,

ризиковості, надійності, ліквідності, ефективності, взаємовигоди, розвитку), організаційні (взаємоузгодженості, професіоналізму, інформованості, самостійності, гнучкості, відповідальності), соціальні (етичності, справедливості, стимулювання, репутації) і правові (законності, правотворчості, уповноваженості). На нашу думку, перелік запропонованих принципів варто розширити, враховуючи різносторонність функціонування банківського бізнесу на фінансовому ринку.

По-друге, У п. 2.2. с. 121-132 дисертанткою здійснено оцінку ефективності управління розвитком банківського бізнесу за основними показниками прибутковості, зокрема, ROA, ROE, CIR, чиста процентна маржа, операційні доходи, чистий прибуток. Проведений аналіз продемонстрував, що важливими чинниками, які впливають на розвиток банківського бізнесу є відсутність чітко сформованої стратегії діяльності банків на вітчизняному фінансовому ринку, високий рівень ризиків та недостатність стабільних джерел доходу. Варто наголосити, що для більш ґрунтовного дослідження, доцільним було б провести розрахунок показника ризику банку – мультиплікатора капіталу (МК), що дало б змогу оцінити рівень ризику, оскільки під час планування прибутку, перш за все, враховується ймовірність настання можливих негативних явищ, порівнюються всі можливі варіанти ризиків.

По-третє, сьогодні в епоху економічної турбулентності вітчизняний банківський бізнес зазнає суттєвих змін, при цьому перебуваючи у постійному пошуку отримання прибутку. У п. 2.3. с. 142 дисертантка розглядає переваги використання інструментарію економетричних симультаивних кореляційно-регресійних моделей. Попри те, на нашу думку, не наведено чітких аргументів використання симультаивної моделі для прогнозування розвитку банківського бізнесу.

По-четверте, важливим аспектом дослідження є поліпшення маркетингового управління розвитком банківського бізнесу, саме тому здобувачкою досить вдало сформульовано концептуальні основи його

удосконалення за пріоритетними напрямками, які спрямовані на посилення: іміджу та збільшення продажів банківських продуктів; впливу на споживача; дієвості залежно від інтенсивності процесу (п. 3.2. с. 209). Враховуючи сучасні посилені трансформаційні зміни у вітчизняній економіці та високий рівень діджиталізації на світовому фінансовому ринку, доречним було б розширити напрями можливого впливу зі сторони банків на потенційних споживачів із використання маркетингових заходів.

По-н'яте, у дисертації, зокрема, у п. 3.3. с. 222-228, здобувачкою сформовано стратегію управління розвитком банківського бізнесу. Здобувачка акцентує увагу на системності й взаємопов'язаності її основних складових, а також формулює без деталізації та суті їхньої взаємодії. На нашу думку, виникає необхідність більш детального розкриття сутності складових стратегії, оскільки від розуміння їх важливості та ролі у процесі розвитку банківського бізнесу залежить ефективність банківського сектору й розвиток економіки країни.

Загалом, зазначені вище зауваження не знижують достатньо високий рівень дисертаційної роботи та не впливають на її загальну позитивну оцінку, а дискусійні положення можуть бути підставою для наукового обговорення на захисті і продовження здобувачкою досліджень за обраним напрямом.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти та науки України

Дисертація Пась Я. І. на тему: "Управління розвитком банківського бізнесу в Україні" є цілісним, завершеним, самостійним, актуальним дослідженням, виконаним на належному теоретико-методологічному рівні. Нові наукові положення, висновки та рекомендації, одержані у процесі проведеного дослідження та винесені на захист, в сукупності розв'язують важливе завдання – удосконалення теоретико-методичних засад та

розроблення практичних рекомендацій щодо управління розвитком банківського бізнесу в Україні.

Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України, які ставляться до кандидатських дисертацій. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. За змістом і оформленням дисертаційна робота “Управління розвитком банківського бізнесу в Україні” відповідає вимогам МОН України, а її автор – Пась Ярина Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри митної справи
і фінансових послуг

Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

[Handwritten signature]
О. М. КОЛОДІЗЄВ

“Підпис проф. Колодізева О. М. засвідчую”

Вчений секретар Ради університету

[Handwritten signature]
О. В. ПИСАРЧУК

